

† მერი ცინცაძე -
ბსუ ემერიტუს-პროფესორი
მაია ბარამიძე -
ბსუ ასოც. პროფესორი

**-ვით' და მსგავსად' თანდებულებდართული სახელების შემცველი
წინადადებები ქართულში
(პრესის ენის მიხედვით)**

თანდებული სახელის მხლებელია, იგი სახელის ამა თუ იმ ბრუნვის ფორმას დაერთვის და აღნიშნავს მიმართულებას, მდებარეობას, დანიშნულებას ან რაიმე დამოკიდებულებას დასახელებული საგნისადმი (შანიძე, 1980:598).

როგორც სამეცნიერო ლიტერატურში მიუთითებენ -ვით თანდებული მართავს ძირითადად ორ ბრუნვას: სახელობითსა და მიცემითს, აგრეთვე ნათესაობითს (ძირითადად აღმოსავლეთ საქართველოდან გამოსულ მწერალთა შემოქმედებაში) და აღნიშნავს მსგავსებას (ა. შანიძე, ლ. კვაჭაძე, თ. შარაძენიძე...). ასეთივე შინაარსისაა **მსგავსად'** ზმნიზედაც თანდებულის ფუნქციით ნათესაობით ბრუნვასთან.

ქართულში მრავლად გვხვდება -ვით' და მსგავსად' თანდებულებდართული სახელების შემცველი წინადადებები. ამ წინადადებით სპეციალური ლიტერატურის მიხედვით გადმოიცემა **მსგავსებითი შედარების კატეგორია** (შ. ძიძიგური, თ. კვაჭანტირაძე).

შ.ძიძიგური გამოყოფს ვითარებით-შედარებით წინადადებას, „რომელსაც შედარება უდევს საფუძვლად და ამავე დროს, ვითარების გარემოებასაც გამოხატავს“. (ძიძიგური, 1959:145). შედარება მსგავსების, სხვაობის, იგივეობის და შეფარდების მიხედვითაა შესაძლებელი. მსგავსებითი შედარების კავშირებია - **ვითარცა, ვითარ, ვითარ-იგი, ვითა, ვით, რაგვარცა, როგორც...**

თ. კვაჭანტირაძე აღნიშნავს, რომ „მსგავსებითი შედარების კატეგორიის გამოსახატავად ქართულ ენას სხვადასხვა საშუალება მოეპოვება, ესენია: მსგავსებითი შედარების ფუნქციით აღჭურვილი თანდებულები, გათანდებულებული ლექსემები, კავშირები, სადერივაციო აფიქსები, ფლექსია, პაუზა“ (კვაჭანტირაძე, 1978:14).

-ვით' თანდებულის შესახებ გამოთქმულ სხვადასხვა შეხედულებას განიხილავს თ. შარაძენიძე შრომაში - „ვით“ თანდებული ქართულში.

დ. ჩუბინაშვილი, პ. იოსელიანი, დ. კარიჭაშვილი ვით'-ს არ მიიჩნევენ თანდებულად; პ. იოსელიანისთვის -ვით' კავშირია, დ. კარიჭაშვილი კი - მაკავშირებლად და მსგავსების ზმნისართად მიიჩნევს. თ. შარაძენიძე მიუთითებს, რომ ძველ ქართულში ვით' კავშირიც იყო და ზმნიზედაც. იმოწმებს მაგალითებს „ვეფხისტყაოსნიდან“. ახალ ქართულში -ვით' დამოუკიდებლად გვხვდება მხოლოდ ლექსებში.

-ვით' თანდებულად მიაჩნიათ ანტონ კათალიკოსს, დ. ყიფიანს, პ. კვიციანიძეს, თ. ჟორდანიას, ს. ხუნდაძეს.

თავდაპირველად -ვით' დამოუკიდებელი სიტყვა იყო, „შემდეგ როგორც ჩანს, ის ბრუნვათა გარკვეულ რაოდენობას უკავშირდება და სახელს უერთდება“ (შარაძენიძე, 1939:158).

სამეცნიერო ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ -ვით' მომდინარეობს ვითარ'-ისაგან. -ვით' ვინ' ნაცვალსახელის მოქმედებითი ბრუნვის ფორმაა; ვით'-ისაგან არის მიღებული ვითარ', ვითარცა'. მსგავსად' კი მომდინარეობს ჰგავს' ზმნის მიმღობისაგან, მისი ვითარებითი ბრუნვისაგან, ზმნიზედაა, გამოიყენება თანდებულის ფუნქციით.

მეტყველების ნაწილთაგან ყველაზე მეტი შეცდომა თანდებულებს უკავშირდება. ხშირია შემთხვევები, როცა სახელთან სწორად არ არის შერჩეული ან ზედმეტია თანდებული¹.

სამეცნიერო ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ თანდებულის ხმარებასთან დაკავშირებული დარღვევები ორგვარი ხასიათისაა: 1. ქართული ენის განვითარების პროცესში წარმოშობილი და 2. სხვა ენის გავლენის შედეგად მიღებული (კალანდაძე, 1980:163).

ნაშრომში პრესის მასალების მიხედვით განვიხილავთ -ვით' და მსგავსად' თანდებულებდართულ წინადადებებს.

-ვით თანდებულიან ფორმათა შემცველ წინადადებებში ხშირია ორაზროვნობა.

¹ზოგიერთი თანდებულის ხმარებასთან დაკავშირებული შეცდომების შესახებ იხ. მერი ცინცაძე, „ქართულად ხსნილად უბნობდი“, ბათუმი, 2012.

მაგალითად: *მეშინია, შენსავით ვინმე არ შემეყვარდეს.* როგორ გავიგოთ: 1. ...როგორც შენ გიყვარს, შეგიყვარდა ისე; თუ: 2. ...როგორც შენ შემეყვარდი, მიყვარხარ, ისე...

ანალოგიურია შემდეგი წინადადებებიც: *ჩემს შეილებსაც ვატარებდი ერთ დროს იქ, მაგრამ რად გინდა: ვერ შეიყვარეს სპორტი ჩემსავით.* სხვადასხვაგვარად შეიძლება გავიგოთ: 1. ...ვერ შეიყვარეს ისე, როგორც მე შევიყვარე; ან: 2. ვერ შეიყვარეს ისევე, როგორც მე ვერ შევიყვარე; ან იქნებ ასეც: 3. ვერ შეიყვარეს ისე, როგორც მე შემეყვარეს.

აკაკისავით არავინ უყვარდა: ორგვარად გაიგება: 1. არ უყვარდა არავინ ისე, როგორც აკაკი; ან: 2. არ უყვარდა არავინ ისე, როგორც აკაკის.

ანალოგიურია შემდეგი წინადადებებიც:

ჩემს მამინაცვალს მოვკლავ და ივანესავით ქუჩაში დავაგდებ: 1. დავაგდებ ისე, როგორც ივანემ დააგდო; თუ: 2. დავაგდებ ისე, როგორც ივანე დააგდეს (ან: დავაგდე).

ექსტრემისტებმა ტყვიებიც მიაყარეს კარ-ფანჯარაზე, მაგრამ ზოგიერთებით ფეხი არ მოუცვლია. 1. ფეხი არ მოუცვლია ისევე, როგორც ზოგიერთმა არ მოიცვალა; თუ: 2. ფეხი არ მოუცვლია ისე, როგორც ზოგიერთმა მოიცვალა. უნდა იყოს: ზოგიერთისაგან განსხვავებით ფეხი არ მოუცვლია.

ჭიანჭველებით ერთად არ ვიბრძვით გადარჩენისათვის, ერთმანეთის არ გვესმის: 1. როგორც ჭიანჭველები არ იბრძვიან; თუ: 2. როგორც ჭიანჭველები იბრძვიან. უნდა იყოს: ჭიანჭველებისაგან განსხვავებით ერთად არ ვიბრძვით...

თვალ და ხმაცრემლიანმა მითხრა ერთხელ ლევანმა, რომელიც დღესაც საკუთარი შვილივით გლოვობს დათო ყიფიანს, ყველაფერი იცის. ფრაზის აზრი შეიძლება ორგვარად გავიგოთ: 1. ლევანი დათო ყიფიანს გლოვობს როგორც საკუთარ შვილს; 2. ლევანი დათო ყიფიანს გლოვობს როგორც საკუთარი შვილი.

ისიც მიკვირდა, ეს ხალხი ახლა კარტოფილს რომ თხრიდა და აგროვებდა, როგორ არ უცქერდა ამ ფერებს ჩემსავით დაჟინებით, ჩვეულებრივად როგორ აღიქვამდნენ. რა ბედნიერები იყვნენ მისთვის ხშირად რომ უყურებიათ და პირველად არ ხედავდნენ ჩემსავით.

ფრაზაში - ...როგორ არ უცქერდა ამ ფერებს ჩემსავით დაჟინებით - რა იგულისხმება: 1. არ უცქერდა როგორც მე მიცქერდა; თუ 2. ...როგორც მე ვუცქერდი;

ანალოგიურად - პირველად არ ხედავდნენ ჩემსავით - 1. პირველად არ ხედავდნენ როგორც მე მხედავდნენ; თუ 2. როგორც მე ვხედავდი.

ბატონ იოსელიანს ჩვენსავით არ უყვარს სტალინი, მაგრამ ჩვენგან განსხვავებით, სიმპათიით მოიხსენებს. როგორ გავიგოთ: 1. იოსელიანს არ უყვარს სტალინი, როგორც ჩვენ არ გვიყვარს; 2. ...როგორც ჩვენ გვიყვარს; თუ 3. ...როგორც ჩვენ ვუყვარვართ.

რა ავტორიტეტზეა ლაპარაკი, მასწავლებელზე უკეთესი მობილური რომ უჭირავს და შენ მათხოვარივით გიყურებს. უნდა იყოს: რა ავტორიტეტზეა ლაპარაკი, მასწავლებლის მობილურზე უკეთესი მობილური რომ უჭირავს მოსწავლეს და შენ გიყურებს როგორც მათხოვარს.

კეთროვანივით უყურებენ ამ ბავშვს. ჯობს: ამ ბავშვს ისე უყურებენ, როგორც კეთროვანს.

მას შემდეგ, რაც სახელმწიფომ კერძო საწარმო „თბილავიამშენი“ მართლაც მტაცებელი ფრინველივით დაიჭირა... აზრი ფრაზისა ასეთია: ...დაიჭირა როგორც მტაცებელმა ფრინველმა.

ანალოგიურ შემთხვევებს განიხილავს თ. კვაჭანტირაძე შრომაში - „მსგავსებითი შედარება ქართულში“. ავტორი იმოწმებს სამეცნიერო ლიტერატურაში გამოთქმულ ვარაუდს - ქართულ ენაში მკრთალი ჩანასახით არსებული -ვით თანდებულიანი სახელების სახელობითი და მიცემითი ბრუნვების ფორმათა ფუნქციური განსხვავების შესახებ: -ვით თანდებულიანი სახელობითით აქტიური ქვემდებარე გადმოიცემა: მოზვერივით გაექანა, დაეჯახა, ემგერა. -ვით თანდებულიანი მიცემითით - პასიური: მოზვერსავით დაფრთხა.

თ. კვაჭანტირაძისათვის „გასაზიარებელი“ ჩანს ზოგადი დებულება, რომ „-ვით-იან მიცემითსა და სახელობითს შორის დიფერენციაციის კვალი ქართულში შეიმჩნევა“, თუმცა შენიშნავს: „იქნებ ახალი მასალით უფრო გამაგრდეს ეს ვარაუდი“ (კვაჭანტირაძე, 1978:33).

თ. კვაჭანტირაძის დაკვირვებით, ასეთ სახელებში „პრინციპულად შესაძლებელია მნიშვნელობის დიფერენციაცია თანხმომავანფუძიან სახელებში. გოჭსავით ახრამუნებს - როგორც გოჭს. ხოლო გოჭივით ახრამუნებს - როგორც გოჭი (კვაჭანტირაძე, 1978:35).

ხმოვანფუძიანებში ეს განსხვავება არ ჩანს, რადგან ისინი სახელობითში -ვით თანდებულს არ დაირთავენ.

ჩვენს მაგალითებში ეს განსხვავება -ვით თანდებულის სახელებში არ ჩანს.

ქვემოთ მოყვანილ წინადადებაში ბუნდოვანებას იწვევს საზღვრული სიტყვის გამოტოვება: *ეს ქვეყანა ჩვენსავით კი არის მთაგორიანი, მაგრამ რომ „დააუთაო“ მეზობელ ავსტრალიაზე დიდი გახდება.* რა გამოდის - ჩვენ ვართ მთაგორიანი? თუ: ჩვენი ქვეყანაა მთაგორიანი.

ორაზროვნია ასევე მსგავსად' თანდებულის ფორმის შემცველი წინადადებებიც.

იმედოვნებს, რომ მუნიციპალიტეტის შენობა აჭარის სამთავრობო შენობების მსგავსად არ გაიყიდება. რა იგულისხმება: 1. იმედოვნებს, რომ მუნიციპალიტეტის შენობა არ გაიყიდება ისევე, როგორც არ გაყიდულა, არ გაუყიდათ აჭარის სამთავრობო შენობები. 2. იმედოვნებს, რომ მუნიციპალიტეტის შენობა არ გაიყიდება აჭარის სამთავრობო შენობებისაგან განსხვავებით (არ გაიყიდება ისე, როგორც სამთავრობო შენობები გაიყიდა).

აბაშიძის ხელისუფლებიდან ჩამოშორების შემდეგ გალოგრე, ხელისუფლების სხვა გავლენიან მაღალჩინოსნების მსგავსად არ დაუკავებიათ. ორაზროვნობას ქმნის მსგავსად': 1. გალოგრე არ დაუკავებიათ ისევე (მსგავსად), როგორც არ დაუკავებიათ სხვა გავლენიანი მაღალჩინოსნები. 2. გალოგრე არ დაუკავებიათ ისე, როგორც სხვა გავლენიანი მაღალჩინოსნები დააკავეს. თუ ეს აზრია ნაგულისხმევი, მაშინ მსგავსად თანდებულის ნაცვლად უნდა იყოს: განსხვავებით. ...ხელისუფლების სხვა გავლენიანი მაღალჩინოსნებისაგან განსხვავებით გალოგრე არ დაუკავებიათ.

ქართული ოპოზიციის ლიდერებს ნოღაიდელის მსგავსად მოსკოვში ჩასვლა შესთავაზეს. - 1. როგორც ნოღაიდელს შესთავაზეს? 2. როგორც ნოღაიდელმა შესთავაზა?

მთავარია, რუსეთის მსგავსად ისინი არ დაადგენენ ტლანქი პოლიტიკური ინჟინერიის გზას. - 1. არ დაადგენენ... ისე (მსგავსად), როგორც რუსეთი არ დაადგა. 2. არ დაადგენენ... ისე როგორც რუსეთი დაადგა.

ივანიშვილის პირველი და, ალბათ, მთავარი მოთხოვნა პრეზიდენტობის კანდიდატის მიმართ: მისი საქციელის, მის მიერ გადადგმული ნაბიჯების

არაღიარება შეუძლებელი უნდა იყოს და, მარგველაშვილის მსგავსად გუნდს კრიჭაში არ ჩაუდგეს. რა იგულისხმება: მარგველაშვილი ჩაუდგა გუნდს კრიჭაში? თუ არ ჩაუდგა? ტექსტშიც ასევეა, ე.ი. მკითხველმა წინასწარ უნდა იცოდეს მარგველაშვილი გუნდს კრიჭაში ჩაუდგა თუ არ ჩაუდგა. აზრი ნათელი რომ იყოს, ფრაზა უნდა გასწორდეს ასე: მარგველაშვილისგან განსხვავებით გუნდს კრიჭაში არ ჩაუდგეს.

-ვით თანდებულისანი სახელების შემცველ წინადადებათა აზრი ზოგჯერ დამოკიდებულია ამ სახელთა სემანტიკაზე.

ორაზროვნობა გამორიცხულია შემდეგ წინადადებებში:

დღეს ეს ხალხი ჩვენ პატარა ბავშვებით გვექცევა. აზრი ასეთია: ...როგორც პატარა ბავშვებს.

როგორც პატარა ბალებით მარიგებ. - მარიგებ როგორც პატარა ბალებს. სხვა სახელი რომ იყოს „ბალების“ ნაცვლად, ვთქვათ, „მეგობარი“, მაშინ ფრაზა ორაზროვანი იქნებოდა: მარიგებ მეგობარვით: მარიგებ როგორც მეგობარი; ან: მარიგებ როგორც მეგობარს.

სათაურია: მხცოვან, გამოცდილ არქიტექტორებს ბავშვებით თითი უქნიეს? (= როგორც ბავშვებს). იქვე: შეურაცხმყოფელი იყო ის, რაც ჩვენ დავინახეთ: პატარა ბავშვებით რომ დასვეს ძალიან მხცოვანი და გამოცდილი არქიტექტორები და თითი უქნიეს.

ჩვენ ცელქი ბავშვებით გასხლტომა გვინდა, მამას კიდევ მაგრად ვუჭირავართ, რომ მატარებელს არ ჩავუვარდეთ ქვეშ.

ღმერთი ჩვენ გვმოდღვრავს, დაგვაყენებს კუთხეში პატარა ბავშვებით, რომ მეორედ ცუდი აღარ ჩავიდინოთ.

პეპელასავით გვექცევა ხელისუფლება მეწარმეებს - ნურც გაფრინდები, ნურც მოფრინდებიო. ...როგორც პეპელას.

მაღლა თოვლივით თეთრი ღრუბელი გამოჩნდა.

ხომ ხახვივით შეგარჩინა „ქართულმა ოცნებამ“ მთელი ბოროტმოქმედება.

თურმე, გაგებით უნდა მოვეკიდოთ მის უფლებას, როცა უტიფრად გვისურვებს ჩვენ, ჩვენ შვილებს, შვილიშვილებსა და შვილთაშვილებს, ცეცხლის ალში ამობუგვას იმ უბედური და უმანკო ბავშვების მსგავსად.

როგორც დავინახეთ, ვით' და მსგავსად' თანდებულეზდართულ სახელებიანი წინადადებებით გადმოსაცემი აზრის სიცხადე დამოკიდებულია ამ სახელთა სემანტიკაზე, რისი გათვალისწინებაც აუცილებელია ორაზროვნობის თავიდან ასაცილებლად; შესაბამისად -ვით' და მსგავსად' თანდებულის ნაცვლად, გადმოსაცემი შინაარსიდან გამომდინარე, უნდა გამოვიყენოთ განსხვავებით' ან როგორც'.

დამოწმებული ლიტერატურა

კალანდაძე ვიოლა, „დარღვევები თანდებულთა გამოყენებისას თანამედროვე პრესის ენაში“, ქსკს, წიგნი, III, გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი. 1980.

კვაჭანტირაძე თამაზ, „მსგავსებითი შედარება ქართულში“, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი. 1978.

შანიძე აკაკი, თხზულებანი 12 ტომად, ტომი მე-3, „ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები“, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი. 1980.

შარაძენიძე თინათინ, „ვით“ თანდებული ქართულში, თსუ შრომები, X, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი. 1939.

ძიძიგური შოთა, ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიისათვის, კავშირები და საკავშირებელი სიტყვები, გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, თბილისი. 1959.

ძიძიგური შოთა, კავშირები ქართულ ენაში, თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი. 1969.

†Meri Tsintsadze-
BSU emeritus professor
Maia Baramidze-
BSU associate professor

**Sentences containing nouns with – -vit'(-ვით) and msgavsad'(მსგავსად)
postpositions in Georgian
(According to newspaper language)**

Abstract

The present paper deals with the sentences containing nouns with -vit'(-ვით) and msgavsad'(მსგავსად) postpositions, which are used to express the category of a comparison based on similarities in the special literature. (T. Kvachantiradze, Sh. Dzidziguri).

The different approaches to the postposition -ვით are presented in the paper as well as it deals with the origin of a lexical unit msgavsad'(მსგავსად) as an infinitive having the function of a postposition. Semantics of these sentences is analyzed.

The ambiguity that is commonly characteristic for comparisons based on similarities expressed by the nouns with postpositions is focused on.